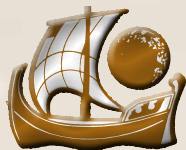

H Den historiske Helgelendingen

Årgang 42 - Nr. 3-2023

Helgeland Historielags Medlemsblad

www.helgeland-historielag.no

Gledelig Jul og Godt Nytt År!

Les om:

Side 4: Det gamle våningshuset på Mo i Mosjøen

Side 5-8 Utvandrerjubileet 2025

Side 9-11: Historien om en saueskinnsfell

Foto: Kari Sommerseth Jacobsen

Kjære medlemmer!

Tirsdag 17. oktober møttes styret i Mosjøen for et siste styremøte i år. Selve møtet ble avholdt i Jacobsensalen i annen etasje på Kulturverkstedet. Der bestemte vi følgende:

Årsmøte 2024 blir arrangert på Tjøtta fra lunsj fredag 12. til lunsj lørdag 13. april.

Programmet for årsmøtesamlingen kommer i det første medlemsbladet i 2024. Vi håper mange av våre medlemmer setter av disse dagene og blir med oss på interessante befaringer og foredrag på historiske Tjøtta.

Torsdag 11. april blir det et seminar åpnet for alle på Jacobsenbrygga i Sjøgata i Mosjøen fra kl. 11-15 i anledning Utvandrerjubileet i 2025. Vi er så heldige at prosjektlederen for markeringen historiker Terje Nordanger har sagt ja til å delta. Det samme har lederen for Kvinnemuseet i Kongsvinger, Mona Holm, som holder på med en doktorgrad om kvinner som utvandret til Amerika.

Seminalet er et samarbeid mellom Helgeland Museum og Helgeland Historielag. Det blir åpnet for alle avdelingslederne ved de lokale museene, samt representanter fra alle lokale historielag på hele Helgeland. Håpet er at Utvandrerjubileet 2025 kan utløse kreative samarbeidsprosjekter mellom det lokale museet og det lokale historielaget.

Hvorfor ikke grave frem fra glemselen navn på folk som utvandret fra de ulike delene av Helgeland? Har noen Amerika-

brev eller Amerika-bilder av personer du ikke vet hvem er?

På side ? kan du lese mer om Utvandrerjubileet 2025 og allerede nå bli inspirert. Og hva sendte de hjem til gamlelandet av gaver og bruksgjenstander?

Har du slike Amerika-gaver? Ta et bilde og send det til Helgeland Historielag.

Selv har jeg et sett med kniv-skje-gaffel i rustfritt stål, det må være mye over 100 år.

Jeg har også min mamas brudekjole fra 1952, sendt til Sandnessjøen fra arvetante Jenny Sommerseth i Seattle. Den er en drøm av en kjole, i tykkeste taftsilke. Sånt kan det bli både utstillinger og artikler av.

Den 17. oktober hadde vi også invitert årbokredaksjonen til samtale og felles middag. Dette er en koselig tradisjon vi tar med oss videre. Styret fikk høre at neste årbok så godt som er i boks, så stor takk til redaktør Oddvar Ulvang og redaksjonen for det fantastiske arbeidet de nedlegger. Vi håper alle våre medlemmer har glede av å lese alle artiklene i årets Årbok for Helgeland.

Da gjenstår det å ønske alle våre medlemmer en gledelig jul og et godt nytt år!

Vi håper dere blir med oss videre på ferden.

Kari

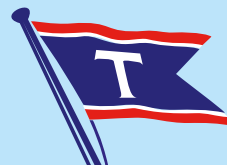

Styret og redaksjonen for årboka samlet i Mosjøen 17. oktober, her på Venezia Pizza og Grill i Strandgaten. Fra venstre: Magnar Solbakk, Jon Suul, Oddvar Ulvang og Ellen Svarstad. Øverst ved vinduet på høyre side av bordet sitter Esther Villmones Ødegård (godt skjult), Olaf Nordsjø, Kari Sommerseth Jacobsen, Dagrunn Grønbech og Ansgar Kleven. God jul ønsker vi dere alle!

HELGELAND KRAFT

Strøm fra verdens vakreste kyst

TORGHATTEN TRAFIKKSELSKAP

Den historiske
Helgelendingen

Helgeland Historielags Medlemsblad

Redaktør:
Kari Sommerseth Jacobsen

Helgeland Historielag
epost: post@helgeland-historielag.no

Helgeland Historielag:

Kari Sommerseth Jacobsen, leder
915 66 928 – kari.sommerseth.jacobsen@gmail.com

Jon Suul, nestleder
414 21 601 – jon@suul.no

Ansgar Kleven, sekretær
456 18 350 – ansgar.kleven@gmail.com

Ellen Svarstad, økonomiansvarlig,
951 00 365 – ellen.svarstad@online.no

Olaf Nordsjø, styremedlem,
481 00 047 – olavnordsjo@gmail.com

Vararepresentanter:
Brita Vistnes

Håkon Øien
Dagrunn Grønbech

Ta vare på det gamle våningshuset på Øvre Mo i Mosjøen!

Øvre Mo en kald novemberdag i 2023. Foto: Eva D. Sommerseth Gudmundsen

Det er ikke et hvilket som helst hus som diskuteres i Mosjøen i disse dager. Både redaktør Jonas Brække i Helgelendingen og direktør Janicke Kernland i Helgeland Museum ivrer for å bevare huset. For det første er det Mosjøens eldste hus, datert 1714. For det andre er det Mosjøens eldste gård – som Mosjøen har fått navnet sitt fra.

De gamle skipsselektene på Mo skulle bare ha visst hva for et drama som utspiller seg om det gamle herskaps huset som i 309 år har stått

på samme sted høyt hevet over byflata. Skal det rives? Er det ingen som vil ta vare på det? Redaktør Jona Brække kaller det kulturvandalisme dersom det blir revet. Huset bærer preg av manglende vedlikehold i mange år. Men det består av en solid tømmerkjerne, så det er fullt mulig å restaurere det.

Vi håper alle gode krefter i Mosjøen kan gå sammen i et opprop som ender med at huset blir bevart for ettertiden som det viktige kulturminne det er – ikke bare i Vefsn, men på hele Helgeland.

Kari Sommerseth Jacobsen

Utvandrerjubileet i 2025

I 2025 skal det markeres over hele Norge at det er 200 år siden de første 52 nordmenn seilte til Amerika med skuta «Restauration» fra Stavanger. Overfarten tok 14 uker og seilasen innledet den første utvandringen til USA. Det blir også markeringer flere steder i Amerika.

Dette året blir en gylden anledning til å fortelle små lokalhistorier om folk som dro over havet for å skaffe seg et bedre liv. Noen lyktes, andre strevde og kom kanskje tilbake til gamlelandet. Det finnes knapt en familie som ikke har slektninger i Amerika.

Fra Leirfjord utvandret mange mot slutten av 1800-tallet. Min oldemors storesøster

Susanna Johnsdatter fra Sommerseth som var født i 1854, skal ha vært en av de første fra Leirfjord som utvandret i 1880. Hun var da 26 år og fremdeles ugift. Broren John Jørgen emigrerte også til Amerika. Han har fått en gate oppkalt etter seg i Poulsbo utenfor Seattle: Sommerseth street.

I dag har mange fremdeles bevarte brev skrevet av utvandrerne, og bevarte foto –

Min mamma
Randi Christine
på besøk hos
Leirfjord-
slektninger i 1977,
her i Poulsbo ved
Seattle sammen
med onkel Jacob
Sommerseth og
hans pleiedatter
Kathyleen.
Foto: Hans
Jacobsen

Til John J. Jakobsen Somersæt
og Anna B. Hansen Somersæt
Fra Minnesota

Familiebildet.

Familiebildet fra Amerika

Jeg lovet at jeg skulle sende deg litt opplysninger om familien på det gamle Amerikabildet du hadde. Bildet var sendt til John J. Jakobsen og Anne B. Hansdatter på Sommerset. Dette var dine tippoldeforeldre og foreldre til din oldemor Hansine Johnsdatter og foreldre til Susanne Johnsdatter og John Jørgen Johnsen som dro til USA.

Bildet viser Ingebrigt Haagensen Lindseth og kona Johanna Birgitte Mortensdatter og ni av deres ti barn. Ingebrigt har en interessant historie. Faren hette Haagen Steingrimson Lindseth og var omgangsskolelærer i Sunndalen i Møre og Romsdal. I 1844/45 fikk han to barn utenfor ekteskap med bare fire måneders mellomrom. Han var ugift. Da dette kom opp, ble han avskjediget. Han ville jo være et dårlig forbilde. Etter dette skal han blant annet ha bodd i Nesset i Romsdalen. En gang like før 1853 kom han til Leirfjord og i 1855 giftet han seg med Gurine Ingebrigtsdatter fra Elverum. Haagen Lindseth var allerede ansatt som

For noen uker siden viste jeg det til Johnny Olsen opprinnelig fra Leirfjord, nå bosatt i Oslo. Utrolig nok kjente han det igjen, og skriver dette:

Til John J. Jakobsen Somersæt og
Anna B. Hansen Somersæt
Fra Minnesota

Ukjent hus på Amerikabilde. Det kan være i Minnesota eller i Dakota; det var dit de dro først leirfordingene. Senere dro de til Seattle på vestkysten og drev som fiskere. På baksiden står det skrevet med penn og blekk:

Her er billed a huset vores. Di bygger alt af Tømmer her ude.

Her er billed
a huset vores
Di bygger alt
af Tømmer
her ude

lærer i Stamnes/Leirfjord i 1855, så her oppe så de vel igjennom fingrene med feiltrinnet hans. Det var kanskje heller ikke så lett å rekruttere lærere. Samme året som han giftet seg, fikk han skjøte på det innerste bruket på gården Åsen i Leirfjord, som på denne tiden var ett av de største brukene i Leirfjord.

Ingebrigt bodde i barneårene i Sunndalen, trolig hos mora. Våren 1859 reiste trolig Haagen Lindseth ned til Sunndalen og hentet de to guttene som da var 14 år gamle og tok de med seg til Leirfjord. Flyttingen ble meldt til presten med en drøy måneds mellomrom. I 1861 ble de to guttene konfirmert i Stamnes kirke og de bodde da på Åsen. Ingebrigt giftet seg sommeren 1870 med den da 21 år gamle Johanna Birgitte Mortensdatter fra Sund. Anne Birgitte Hansdatter som fikk bildet, var også født på Sund, men om de hadde noe slektskapsforhold vet jeg ikke. Anne var dessuten over 24 år eldre enn Johanna.

Ingebrigt Haagensen Lindseth var gårdbruker på Nordnes i 1875. Sommeren 1881 utvandret han og kona med seks barn, den yngste var under året gammel. De slo seg ned som farmere i Lac Qui Parle County i Minnesota. Her bodde de til 1907, da

de flyttet til Dawson i samme county. De bodde altså helt vest i Minnesota, på grensen til South Dakota. Her døde først Johanna og deretter Ingebrigt med noen få måneders mellomrom i 1922. De skal ha etterlatt seg åtte barn. To av barna døde som mindreårige. Ingebrigt skal ha vært en respektert mann og en av de første som slo seg ned i området. Bildet er tatt på slutten av 1880-tallet. Jeg fant bildet på Ancestry.com der noen av etterkommerne hadde lagt ut bildet. De hadde ikke lagt ut andre bilder av Ingebrigt og Johanna, men de hadde lagt ut andre bilder av flere av de eldste barna.

Faren Haagen Lindseth på Åsen hadde flere andre barn som utvandret til Amerika, men minst to av barna hans slo seg ned i Leirfjord. Han skal ha etterkommere i Leirfjord. Han ble nok mest kjent for å ha fått utformet en søknad til myndighetene for å få satt opp ei kirke i Leirfjord noe som ledet til at Leirfjord kirke ble reist i 1867.

Etter noen dager kom en ny mail fra Johnny. Han hadde funnet ut av relasjonen mellom de to kvinnene fra Sund:

Jeg har funnet svaret på spørsmålet om din tippoldemor Anne Birgitte og Ingebrigts

Potpurrikrugke som kommer fra Amerika. Den sto høyt opp på skjenken i mine besteforeldres hjem i Sandnessjøen, og var full av kamferdrops. Slik hvit porselen med gulldekor ble produsert i Amerika, og var godt likt av immigrantene fra Norge. Tilhører nå Grete Sommerseth på Herøy. Samtlige bilder tilhører Kari Sommerseth Jacobsen

Pernille 34 år da de giftet seg). I 1849 fikk de dattera Johanna Birgitta Mortensdatter, hun som ble gift med Ingebrigt Lindseth. Johanna Birgittes mor var altså stemor til din tippoldemor Anne Birgitte som var 15 år gammel da stemora giftet seg på nytt med han som ble Johanna Birgittes far.

Til slutt vil jeg bare nevne en liten forbindelse Lindseth-familien har til min slekt. Haagen Lindseth overtok bruket på Åsen etter mine tippoldeforeldre Lars Rasmussen og Karen Isaksdatter, som hadde drevet gården som leilendinger. De bodde i kårstua på Åsen da de to sønnene til Lindseth kom nordover. Da det ble holdt folketelling i 1865, bodde Ingebrigt i hovedhuset sammen med faren, mens mine tippoldeforeldre bodde i kårstua.

Johnny Olsen

En stor takk til Johnny Olsen som raust deler av sine kunnskaper. På denne måten ble det gamle Amerikabildet plutselig interessant når vi vet hvem som er avbildet. Og at han i tillegg fant ut hvilken relasjon det var mellom hun som sendte bildet fra Amerika til hun som mottok det på Sommerseth, viser bare hva man kan få til når man er god på arkivsjøk. Det er flere nettsider i Amerika som publiserer gamle immigrantbilder. Her kan man også komme i kontakt med fjerne slektninger.

Kari Sommerseth Jacobsen

Historien om en saueskinnsfell

En gang tidlig på 1990-tallet fikk jeg en gammel saueskinnsfell av min mormor Elise Sommerseth i Sandnessjøen. Den stammer fra Sommerseth i Leirfjord, gården der morfar Christian Sommerseth ble født i 1896.

Fellen har trykt mønster over hele skinnsiden, og det står Somarset og et årstall som begynner på 18 og kanskje slutter på 6 langs den ene kanten. Foran Somarset står det en D for datter, og foran der er det muligens en J, og det kan være Johnsdatter etter tippoldefar John Jørgen. Skinnfellen har en gang vært bredere, så fornnavnet på denne datteren må være på den delen som er borte.

Hans eldste datter het Susanna og var født i 1854. Hun var en av de aller første som emigrerte til Amerika fra Leirfjord i 1880, ifølge Johnny Olsen. Det var den andre datteren

Hansine Thanke Johnsdatter født i 1857 som overtok gården etter foreldrene. John Jørgen Jakobsen var født på Tverråbakken i Leirfjord 1832, og døde på Sommerseth i 1892, 60 år gammel. Han var gift med Ane Bergitte Thanke Hansdatter fra Sund, født i 1825. Hun var syv år eldre enn mannen sin, og bodde på Sommerseth som kårnke til hun døde 80 år gammel 24. oktober 1905.

Det trykte mønsteret er veldig bleket med årene, men trer likevel frem i all sin frodige

Nærbilde av skriften og tallene på fellen
Foto: Kari Sommerseth Jacobsen

18 AVDELINGER I 18 KOMMUNER

Falch Gamle Handelssted (Rødøy)
Træna Museum
Grønsvik kystfort (Lurøy)
Rana Museum
Nesna Museum
Norvika Gamle Handelssted (Dønna)
Herøy bygdesamling
Bergh brygga, Leirfjord
Bygdetunet på Bjerka

Petter Dass-museet (Alstahaug)
Vefsn Museum
Vevelstad bygdetun
Grane bygdetun
Fjellfolkets hus i Hattfjellidal
Velfjord bygdemuseum
Sømna bygdetun
Bindal Museum
Vega

HELGELAND
MUSEUM
HELGELAANTEN
MUSEUME

→ kone Johanna Birgitte var i slekt. Det var de ikke helt, med de ble «søsken» gjennom det som kalles serieekteskap. I 1829 døde din tippoldemor Anne Birgittes mor. Faren hennes giftet seg da på nytt med Pernille Dorthea Johnsdatter. Etter at Anne Birgittes far Hans Johnsen Sund døde i 1839, giftet enka Pernille Dorthea Johnsdatter seg i 1840 på nytt med Morten Andreas Nilsen fra Hellesvik, som overtok bruket på Sund. (Morten var ifølge kirkeboka 22 år og

Ellen Svarstad i Leirfjord Husflidslag og Kari Sommerseth Jacobsen med Sommerseth-fellen. De ulike mønstrene og symbolene har hver sin betydning: for fruktbarhet og god helse, og beskyttelse mot onde krefter.
Foto: Dagrunn Grønbech

→ het. Fellen er ganske godt bevart, men selve skinnsiden er tørr og sprekker opp. Jeg spurte mine museumskollegaer i Hedmark om gode råd i sin tid, men her var det intet å gjøre.

Jeg passet godt på skinnfellen slik mormor hadde gjort i alle år. Den lå sammenrullet på loftet vårt i Øvrebyen i Kongsvinger, og da jeg flyttet til Helgeland i januar 2016, ble den fraktet med til det gamle huset mitt på Seløy. Så kom jeg til den erkjennelse at jeg ikke kan belemre mine barn med all verdens ting og tang. Jeg spurte de alle tre som ga grønt lys til at jeg kan gi bort saueskinnsfellen fra Sommerseth til Helgeland Museum avdeling Leirfjord. Men så langt kom jeg ikke.

Sommeren 2022 var jeg som jeg alltid er

på sommerøya mi på Helgelandskysten. Ellen Svarstad på Simsø som er med i styret for historielaget, er styreleder i Leirfjord Husflidslag. Hun hadde pratet om at de holdt på med å lete frem gamle trykkblokker og utforske gamle mønstre og symboler på nett-opp skinnfeller. Flere i det aktive lokallaget kan kunsten å lage skinnfeller med mønstre. En dag vi skulle til Korgen for vårt årlige møte med regnskapsføreren i historielaget, tok jeg med skinnfellen slik at hun kunne få se den.

Tilfeldighetene ville det slik at Ellen hadde et lite skrin med gamle trykkblokker hjemme hos seg som hun hadde lånt av Bjørn Næp- pelberg. Trykkblokkene har han arvet av sin bestefar og de stammer fra Randalen der det

bodde minst to skinnfellmakere på 1800-tallet. Disse tok hun frem da vi la skinnet på kjøkkenbordet hennes. Vi frøs på ryggen da det gikk opp for oss at disse trykkblokkene hadde akkurat samme mønstre som på skinnfellen. Trykkblokkene og skinnfellen møttes igjen etter kanskje 150 år!! Det var magisk.

Husflidslaget har bestemt seg for å lage et rødliste-prosjekt for å gjenskape Sommerseth-fellen, og glad er jeg. Dette er jo så gøy. I ettertid har det gått rykter om at husflidslaget ønsker seg flere gamle saueskinnsfeller, og flere har kommet for en dag. De har også fått flere gamle fellåklær, så de kan sammenligne vevteknikk og farvekombinasjoner.

Mange av de gamle saueskinnsfeller hadde nemlig et vevd åkle påsydd skinnsiden. Ifølge Ann Kristin Klausen som har skrevet boka *Skinnfeller på Helgeland*, var det vanlig i velstandshus, ikke ellers. Dermed ble de forseggjorte mønstrene og symbolene skjult, men tanken var at de hadde en iboende fruktbarhetskraft. Jeg husker mormor hadde fortalt at hun hadde fjernet et slikt åkle på denne saueskinnsfellen, og dermed begynte jakten på hvor dette kunne ha tatt veien.

Jeg fikk napp hos kusine Eva D. Sommerseth Gudmundsen i Mosjøen. Hun hadde arvet et slikt åkle av sin mamma Turid, det ble nå brukt som hundeteppa på hytta i Harvassdalen. Da hun forsto hvilket klenodium dette egentlig var, var hun ikke sen om å gi det fra seg til Leirfjord Husflidslag. I høst kunne vi legge åkleet over Sommerseth-fellen i lagslokalene i Leirfjord, og det passer perfekt. Åkleet er mest trolig vevd på Sommerseth.

Helt på tampen av denne fortellingen, kom jeg plutselig på en familiehistorie jeg ble fortalt for mange år siden. En av mine formødre på Sommerseth var ute for å ta inn skinnfellen som hadde luftet seg ute hele dagen.

Hun bar den på ryggen opp trappen, og la den på senga i et av soverommene i annen

Åkleet tilbake på Sommerseth-fellen høsten 2023
Foto: Kari Sommerseth Jacobsen

etasje. Det ingen så og ingen visste, var at hun under fellen bar på en frier! Historien ble fortalt med mye latter, og alle var enige om at denne jenta var det mye tak i. Hun skal senere ha giftet seg med denne frieren sin.

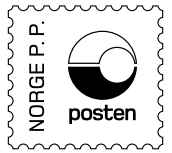
Det store spørsmålet nå er om det var denne fellen hun bar opp? Ettersom det skal ha vært en av mine formødre, kan det være snakk om to kvinner: Enten oldemor Hansine (1857-1913) eller tippoldemor Anne Bergitte (1825-1905).

Tremening Peggy Hagen på Normoa i Leirfjord, fikk i høst se Sommerseth-fellen. Hennes bestemor Mathilde var søsteren til min morfar, så hun stammer like mye fra Sommerseth som meg. Hun så mønsteret på skinnfellen, og kom på at faren hennes Joar Hagen hadde sittet på en bit av en fell fra Sommerseth med slikt mønstre da han kjørte traktor. Den delen som i sin tid ble fjernet fra fellen, kan altså ha havnet som traktorsete-varmer på Normoa og brukt der i mange år.

Vi kommer tilbake med flere oppdateringer når det gjelder dette rødliste-prosjektet.

Kari Sommerseth Jacobsen

Returadresse:
Helgeland Historielag,
Ellen Svarstad
Simsøveien 51, 8890 Leirford

Årets *Julegave* *til alle* *Helgelendinger!*

